

CAPUT VII.

CUR TRES TANTUM ANIMÆ DISTINGUANTUR, CUM
NUMERENTUR QUATUOR VIVENTIUM GRADUS, ET
QUINQUE POTENTIARUM GENERA.

1. Ratio dubitandi bifida. — *Prima pars.* — *Secunda pars ex Aristotele.* — *Confirmatur.* — In hoc capite explicandum est, quod in quarto capite, n. 3, quarto loco possumus, scilicet, an predicta divisio sufficiens sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia gradus non distinguuntur a nobis, nisi per operationes, et facultates: quia illos non in se, neque per causas cognoscimus, sed a posteriori per effectus investigamus, et sic animæ potentiae distinguuntur quinque ab Aristotele, scilicet vegetativa, sensitiva, intellectiva, appetitiva et potentia motiva, et modi operationum distinguuntur saltem quatuor. Ergo quinque, vel saltem quatuor animæ sunt distinguendæ. Et hoc posterius de quatuor modis operationum, confirmat Aristoteles, libro secundo, de Anima, capite secundo. Ubi in posteriori animæ definitione quatuor membra ponit, dicens: *Animam esse principium eorum quæ his definuntur, vegetativo, sensitivo, intellectivo, etiam motu.* Ergo addendum fuisse in divisione quartum membrum, scilicet, anima loco motiva. Probatur consequentia, quia etiam illa est actus corporis physici organici et principium specialis operationis vitalis, utique motus progressivi, qui viventium proprius est, et non minus distinguitur ab aliis tribus animabus, quam ipsæ inter se distinguantur. Nam si cut anima vegetativa separabilis est a sensitiva, et non e contrario: ita anima sensitiva secundum ipsum Aristotelem est separabilis a loco motiva, et non e contrario, et loco motiva separabilis est a rationali, et non e converso: ergo eadem ratio est distinguendi animam loco motivam a cæteris, et constituendi illam inter sensitivam, et rationalem, quæ est distinguendi cæteras inter se. Et confirmatur, quia, ut diximus, eadem est ratio de toto, et de parte, seu de concreto, et abstracto, servata proportione. Sed Aristoteles distinxit quatuor gradus viventium: ergo eadem ratione distinguere debuit quatuor species animarum.

2. Altera ratio dubitandi. — Imo hinc ultius sequitur, plures quam quatuor animas esse distinguendas: quia ut due species animarum distinguuntur, satis est ut ita inter se comparentur, quod una sit ab alia separabilis,

et non e contrario: sicut vegetativa separatur a sensitiva, et non e converso: at vero intra latitudinem animæ sensitivæ, possunt plura membra eodem modo distingui. Nam imprimis quædam est anima, quæ solum est principium tangendi, seu sensus tactus, et separatur ab aliis sensibus, licet e contrario anima sensitiva simpliciter non sit separabilis ab anima tactiva, ut sic dicam. Unde Philoponus, lib. 2, cap. 2, de Anima, distinguit gradum viventium medium inter plantas, et animalia, quem vocat plantanimal: quia nec est tantum planta, cum participet sensum tactus, nec simpliciter animal, cum non participet absolute gradum sensitivum. Et quidquid sit de modo loquendi, illa anima tactiva separabilis est a sensitiva perfecta, licet non e contrario: ergo eadem ratione constitutæ peculiarem animæ speciem. Ultra has vero animas addi potest anima concupiscentia: nam hæc etiam est distincta animæ vis, quæ a quibusdam aliarum separabilis est: licet non ab omnibus. Imo Plato in *Timæo* illam divisit in irascibilem et concupisibilem: quibus addidit solam rationalem, et ita modo alio longe diverso trimembrem animarum divisionem tradidit, quem in hoc alii multi postea imitati sunt.

3. Resolutio. — *Probatur auctoritate.* — *Et D. Thomæ discursu.* — Nihilominus constans est omnium philosophorum sententia tres tantum esse animarum gradus, prout in illa divisione numerantur. Ita enim sentit Aristoteles, in lib. 2, de Anim., ubi omnes expositores consentiunt. Tradit etiam optime D. Augustinus, lib. de Quantitate animæ, cap. 33, ubi licet septem gradus vitae distinguat: nihilominus tres tantum primi ad distinctionem animarum, et ad naturalem philosophiam pertinent: nam reliqui ad moralem, vel ad supernaturalem statum viæ, aut patriæ spectant: et ita non mutant, nec multiplicant animarum species, sed varias perfectiones, et ornamenta ejusdem rationalis animæ continent. Docuit etiam divisionem illam divus Thomas, 4 part., quæst. 78, art. 1, ubi sufficientiam illius divisionis ex operationibus colligit in hunc fere modum. Quia in hoc distinguuntur gradus animæ in genere ab aliis formis inanimateorum, quod est principium intrinsecum operationis viventis in seipsum, et ad suam perfectionem per se operantis, quem modum operandi inanimata non habent, ut supra ostensum est. At vero inter viventia ipsa tres modi sic operandi in seipsum inveniuntur. Unus est operandi in se per organa corporis, et per qualitates mate-

CAP. VII. CUR TRES TANTUM ANIMÆ DISTINGUANTUR, ETC.

riales et corporeas, et hic est infimus, et ad vegetativam animam pertinet. Alius modus operandi est per organa corporis, mediis tamen qualitatibus aliquo modo incorporeis, et sic operatur anima sensitiva. Tertius modus operationis est absque organo, vel qualitate corporea, qui est proprius animæ rationalis; ergo per habitudines ad hos tres modus operandi optime, et sufficienter distinguuntur tres gradus animarum.

4. Difficultas prima circa hunc discursum. — *Difficultas secunda.* — In quo discursu primum dubitare quis potest circa subsumptam propositionem, cur anima vegetativa dicatur operari per qualitates materiales et corporeas, potius quam sensitiva. Nam si per qualitates materiales intelligantur primæ qualitates elementorum, vel mixtae ex illis, quæ communes sunt corporibus inanimatis: non per illas tantum operatur anima vegetativa, sed etiam per proprias potentias, vitalem et nutritivam: et si quas alias habet adjutrices: ut attractivam, expulsivam, etc. Si vero per qualitates materiales intelligamus qualitates extensas in materia, et ab illa pendentes, etiam anima sensitiva per qualitates tantum materiales operatur. Ergo ratio illa distinguendi duas animas, non recte subsistit. Unde oritur etiam difficultas circa tertium membrum: quia licet ille modus operandi valde diversus sit, videtur tamen excedere rationem animæ, ut anima est, cum anima uniatur corpori propter usum ejus ad operationem suam.

5. Responsio ad primam difficultatem. — *Difficultatis secundæ expeditio remittitur.* — Dicendum vero est, in presenti corporeas qualitates appellari illas, quæ materiam ipsam concernunt, et disponunt in ordine ad suum esse, vel ad esse substantiale ipsius compositi, aut partium ejus, et sic dicitur anima vegetativa operari per has qualitates, non quia non habeat aliquam propriam potentiam vitalem: sed quia hæc proxime utitur calore, seu temperamento materiali ad suam operationem, et ita operatio ejus in substantia sua non transcendent actiones materiales, sed tantum in modo, ut supra explicavi. Unde in eodem sensu negatur, animam sensitivam operari per qualitates corporeas: non quia operetur per proprias qualitates spirituales et immateriales, sed quia per subtiliores formas aliquo modo a crassitudine materie abstractas operatur. Dices, ergo fundatur hic discursus in speciebus intentionalibus, quarum positio valde incerta est. Respondeo imprimis nobis esse satis certam. Et

deinde qui illas negaverit, negare certe non poterit ipsos actus sentiendi esse actiones, vel qualitates altioris ordinis, quam sint qualitates mere corporales; et consequenter potentias animæ, si per seipsum, et sine speciebus tales actus efficere possunt, esse multo altioris, et sublimioris naturæ. Atque ita non minus efficaciter colligitur distinctio illius gradus ab inferiori, positis speciebus intentionalibus, quam sine illis. Unde posset etiam distinctio illorum duorum graduum ita explicari. Quia operatio rei viventis circa seipsum, aut ordinatur tantum ad seipsum perficiendam, conservandam, vel propagandam in suo esse naturali, et sic pertinet ad gradum vegetativum: vel ordinatur ad se perficiendam recipiendo in se res alias, et quodam modo formas, vel simulacula illarum in se formando: et his sine dubio altior modus operationis est: ex quo generalis ratio animæ cognoscens distinctæ a vegetabili consurgit. Ille autem operandi modus, vel per organum corporeum, vel sine illo fieri potest, et sic distinguuntur duæ aliae animæ, sensitiva et rationalis. De hac vero, quomodo si vera anima, licet ad suam propriam operationem corpore, ut proprio organo, et instrumento immediate non utatur, in sequentibus dicemus.

6. Concluditur prior pars consequentia posita in fine n. 3. — *Concluditur posterior.* — Atque ita probata relinquitur consequentia primi discursus principalis, nimurum, divisionem esse bonam et sufficientem. Prior enim pars probatur: quia nos non possumus distinctionem formarum, nisi ex operationibus venari: illa autem tria genera operationum distinctissima sunt, et in modo abstrahendi a materia plurimum inter se distant. Ergo optime ex illis colligitur distinctio essentialis, seu formalis inter illa membra. Altera item pars de sufficientia, et adæquatione (ut sic dicam) membrorum cum diviso patet, quia nullum modum operandi forme informantis corpus et superantis modum agendi inanimateorum invenire possumus, qui sub illis tribus non comprehendatur. Quia nec experientia illum ostendit, nec facile cogitari potest, etiamsi finendi detur licentia.

7. Enucleatur amplius dupli notatione. — Et hoc fiet facilius, et evidenter si duo considerentur. Unum est, partitionem illam, quamvis adæquatam, non esse omnibus membris immediatam. Potuisset enim anima in communis immediate dividi in vegetantem et cognoscentem: et rursus cognoscens in sentien-

tem et intelligentem: quia sensus et intellectus majorem convenientiam inter se habent quam cum vegetandi facultate. Quia vero ad physicam cognitionem animarum illa convenientia parum conferebat: ideo immediate tradita est trimembris divisio. Aliud considerandum est, membra illa non esse æque universalia: nam sub primo et secundo membro variae species, vel etiam genera animarum comprehenduntur: tertium autem unam tantum speciem ultimam continet. Unde si danda esset adæquata divisio animæ per ultimas ejus species, innumera membra recensenda fuissent. Verumtamen nimis operosum, et fere impossibile esset adæquatam divisionem illo modo tradere, nec ad generalem doctrinam de anima pertinet. Data est ergo illa divisio per generales modos operandi in corpore cum aliqua excellentia, et minori dependentia a materia, quorum divisio necessaria erat ad distinctam notitiam perfectiorum animarum, et præcipue rationalis, et omnium facultatum, et actionum ejus, et ideo, et sufficientissima, et maxime doctrinalis est.

8. *Ad rationem dubitandi in n. 1, generalis responsio.*—Ad primam rationem dubitandi in contrarium respondeatur, imprimis generaliter non esse necessarium tot multiplicare animas, quot operationes, vel potentias: quia una anima potest habere plures operationes et potentias: ut anima rationalis, licet una specie sit, habet intellectum et voluntatem, et anima sensitiva habet plures sensus, et appetitum. Unde regula generalis est, quando una potentia comitur aliam, et una ab alia non separatur, licet potentias ipsæ multiplicentur, non propterea animarum genera, seu gradus multiplicari. Et hac ratione, licet appetitus vitalis ut specialis potentia, non constituit specialem animæ gradum, quia semper cum proportione cognoscetem potentiam comitur. Et idem videtur cum proportione dicendum de potentia secundum locum motiva, saltem quoad perfecta animalia: nam sequitur sensum et appetitum, et ab eis non separatur.

9. *Responsio specialis pro prima parte ib.*—Et ita ad priorem partem illius difficultatis fatemur, dari quinque potentias animæ: quarum sufficientiam tradit D. Thomas, d. q. 78, art. 1. Nobis vero sufficit, quod divisio est ad tradendam doctrinam de anima accommodata, et quod nulla cogitari potest animæ potentia, quæ sub illis membris non contineatur, licet facile posset in plura distinguiri, vel aliis modis commode fieri. Vel distinguendo appetitum in sensitivum et rationale: sicut cognos-

cendi facultates, vel distinguendo potentiam generativam, quæ in illa divisione sub vegetativa comprehenditur: satis vero est, ut dixi, illam divisionem esse sufficientem, claram, et doctrinæ accommodatam. Ex illa vero non sequitur multiplicatio animarum: quia tres ex illis potentias uni animæ sensitivæ convenient. Idemque cum proportione dicendum videtur de anima secundum locum motiva; nimis, non constituere peculiarem animæ rationem, nisi quatenus sub anima sensitiva plures species, vel etiam genera animarum sensitivarum subdistingui possunt. Nam anima secundum locum motiva sensitiva est: quia per sensum, et appetitum efficit motum, licet fortasse per specialem facultatem in membris corporis existentem, illum exequatur, hoc enim non satis ad constituendum novum animæ gradum, aut genus sub illis tribus non comprehensum. Quia (ut dictum est) ex eadem anima plures oriuntur facultates inter se subordinatae.

10. *Responsio una pro secunda parte in eodem n. 1.*—Unde ad replicam de separabilitate animæ sensitivæ a loco motiva, et non e converso, respondeo imprimis animas non distingui per solam illam separabilitatem, quæ ex majori, vel minori potentiarum numero potest consurgere: ut si una anima habeat omnes facultates, quas habeat alia, et ultra illas habeat aliquam, vel alias non communem alteri. Que differentia interdum provenire potest ex majori, vel minori perfectione specifica intra eumdem gradum animæ: quando omnes ille potentiae eumdem modum operandi cum dependentia a materia, et qualitatibus corporis participant. At vero generalis divisio animæ per diversos modos abstractionis, vel (ut ita dicam) magis, vel minus materialiter operandi data est. Et ideo sub uno membro comprehendi possunt plures animæ alias differentias inter se habentes.

11. *Responsio altera.*—Deinde respondeo animam sensitivam non separari omnino a loco motiva: quia nullum est vivens participans sensum, quod non participet vim movendi se, juxta capacitatem suam, et cum proportione. Nam si perfectam facultatem sentiendi internam et externam habet, vim etiam se movendi habet perfectam, utique incedendo ab uno loco integro in alium, vel gradiendo, vel volando, vel saltando, natando, etc. Si vero imperfectum sensum habeat, ut solum tactum, saltem potest moveri, se dilatando et constringendo, et sic mutando locum

etiam sibi adæquatum licet tardo et imperfecto modo. Sic enim diximus supra probando plantas non sentire, nullum esse vivens sentiens, quod non exhibeat aliqua exteriora signa cognitionis, quæ signa, non nisi interventu alicujus motus localis animalia exhibent. Omne enim vivens exterius sentiens, phantasiam, seu sensum internum, et consequenter etiam dolorem, vel voluptatem participat, et per motum aliquem illarum affectionum signa exprimunt, dum se dilatant, aut colligunt. Verisimile etiam est sentire famem, vel nimum calorem, et inde posse ad quærendum cibum, vel refrigerium modo sibi proportionato moveri. Ergo sicut animæ sensitivæ non debuerunt in illa divisione multiplicari, aut distingui, eo quod inter eas quædam sunt perfectæ, et aliae imperfectæ: ita nec ob virtutem loco motivam multiplicandæ fuerunt.

12. *Ad confirmationem in fide ejusdem n. 1.*

—*Quid respondent Conimbricenses.*—*Eorum responsio altera.*—Sed tunc urget altera confirmatione, vel instantia in auctoritate Aristotelis potissime fundata: nam addit quartum membrum, distinguendo quatuor viventium membra: quam partitionem tota philosophorum Schola acceptavit: ut videre licet in D. Thoma supra, et aliis, omnes tamen fundant illam tantum in dicta separabilitate animalium sentientium, et immobilium a se moventibus, quæ non est vera de omnimoda immobilitate, ut ostensum est: et ita solum superest divisio in majori, vel minori potestate, et perfectione se movenda, quæ inventitur non minor in gradu magis, vel minus perfecto sentiendi. Unde Patres Conimbricenses, lib. 2, de Anima, cap. 3, quæst. 2, art. 2, fatentur, si vivens sumatur, ut dicitur a vita substantiali, et constituitur per animam, ut forma substantialis est, et principium accidentalis vitæ, sic tantum tria genera, seu gradus viventium constitui debere, vegetativum, sensitivum, et rationale, a triplici anima, vegetante sentiente, et intelligente. Et hoc sine dubio convincit argumentum factum: quia non possunt plus multiplicari concreta, quam abstracta: nec composita, quam formæ quibus constituuntur: ergo nec viventia plus, quam substantialia principia earum, quæ sunt animæ. Addunt vero nihilominus dicti auctores, sumendo viventia, ut ab accidentalis vita denominantur, id est, ab operatione vitali, vel a potentia ad illam, sic numerari quatuor gradus viventium, propter gradiendi potentiam,

14. *Ad rationem dubitandi in n. 2.*—Et ita responsum est ad alteram rationem dubitandi. Nam quod quædam animalia non habeant omnes sensus, quibus animalia perfecta prædicta sunt, parum refert ad multiplicandos gradus animarum: quia omnes illi sub anima sensitiva comprehenduntur, nec distinguuntur in altiori modo abstrahendi a materia in sua operatione, sed solum in majori, vel minori perfectione specifica subalterna, vel ultima ejusdem

quæ in animalibus perfectis, et non in inferioribus reperitur.

13. *Non satisfaciunt in hac secunda responsione.—Auctoris responsio.*—Sed contra hoc secundum urget semper difficultas taeta, quod hæc potentia generatim sumpta pro facultate se movendi localiter, communis est omnibus animalibus. Tum quia re vera ille, qualiscumque motus animalium imperfectorum, vitalis est: quia non sit sine sensu, imaginatione, et appetitu, nec etiam fieri potest sine aliqua intrinseca facultate activa proxime moveante, sive illa sit ipse appetitus, sive in qualibuscumque membristalium animalium existat. Ergo animalia perfecta non excedunt imperfecta in potentia motiva absolute, vel in motu, sed in ejus perfectione. Ergo sicut hoc non sufficit ad distinguendum quatuor gradus animarum, aut viventium vita substantiali: ita nec ad dividendum quatuor gradus viventium vita accidentali. Præsertim, quia nec nos distinguimus vitam substantialem, nisi per ordinem ad accidentalem, nec vita accidentalis, quoad motum localem est distincta a sensitiva, et appetitiva tanquam novum genus vitæ, sed tanquam pars (ut sic dicam) ejusdem vitæ: seu tanquam quædam operatio, consequens alia ejusdem vitæ. Eademque ratione diversitas perfectionis in tali motu solum sequitur ex animabus magis, vel minus perfectis sub eodem gradu animæ sensitivæ contentis. Et ideo non magis videtur sufficiens ad multiplicandos gradus, vel modos viventium, quam animarum: nec viventium vita accidentalis, magis quam substantiali. Propter quod (salvo philosophi auctoritate) quod ad rem spectat, non censeo esse majorem rationem multiplicandi illa membra sub ratione, aut nomine animarum, quam viventium, et fortasse ab Aristotele solum fuit ille gradus animalium se moventium distincte numeratus, quia ad tradendam doctrinam de gradu perfectionis talium animalium, et ad explicandam specialiter potentiam motivam perfectam visa est illa particio accommodata.

modi, et gradus animæ. Opinio autem illa negans viventia solum sensum tactus habentia esse simpliciter animalia, vel habere animam sensitivam absolute, et univoce (ut sic rem explicem) Aristoteli aperte repugnat, et ab omnibus merito rejicitur: quia vel disputat de nomine, et sine fundamento mutat communem loquendi modum, vel si rem ipsam spectemus, falso dicit, vel animam, quæ principium est sentiendi per solum tactum, non esse novum gradum animæ, superantis gradum animæ pure vegetantis, cum habeat modum operandi abstractiorem et nobiliorem. Vel si principium illud est in altiori gradu animæ, non esse simpliciter animam sentientem, et verum animal constitutum, cum sensus tactus simpliciter sufficiat ad sentiendum et cognoscendum, et in hoc cum ceteris sensibus proprie, et univoce conveniat. Itaque solum inde colligitur alia subdivisio animæ sensitivæ in perfectam et imperfectam, quæ alterius divisionis sufficientia non obstat, ut jam adnotavimus. Probat autem objectio illa, non magis esse multiplicandos gradus viventium propter majorem, vel minorum vim se movendi localiter, quam propter virtutem sentiendi pluribus, vel paucioribus modis, vel uno tantum.

15. *Ad tertiam rationem dubitandi ad finem n. 2.* — Ad ultimam vero difficultatem de anima concupiscente, responsio clara est ex dictis: illa enim non est distincta a sentiente et rationali, quia in utraque est appetitivum principium, quod idem est, ac concupiscentia generatim sumptum. Jam vero declaratum est, cur appetitivum non constitutat gradum animæ peculiarem, etiamsi sit speciale genus potentiae. Unde illa divisio Platonica triplicis animæ in concupisibilem, irascibilem, et rationalem, non est divisio animarum, sed potentiarum animæ, et in ea ratione non est integra, nec multum philosophica: videtur autem excogitata, et accommodata ad explicandos affectus, et morales modos operandi animæ humanæ, ut in lib. 3 et 5, tractando de appetitu sentiente, et rationali videbimus.

CAPUT VIII.

AN DIVISIO ANIMÆ IN DICTA TRIA MEMBRA, SIT UNIVOCÆ, VEL QUALIS SIT.

1. *Resolutio affirmans pro prima parte tituli, animam vegetativam et sensitivam esse membra univoca.* — *Animam vero rationalem videri membrum analogum.* — *Duae sunt diffi-*

cultates in hoc capite breviter explicandæ: prior est de univocatione divisionis, qua supposita, nascitur alia de qualitate divisionis. Circa priorem, non est difficultas de anima vegetativa et sensitiva inter se collatis: omnes enim fatentur univoce convenire in ratione animæ, quia et definitiones utique simpliciter, et cum omni proprietate convenienti, et nulla ratio equivocationis, vel analogiae in eis inventitur. Dices inveniri ordinem, quia anima sensitiva non est actus corporis, nisi media vegetativa. Respondeo, nihil hoc obstare univocationi, quia non obstante illo ordine, anima sensitiva est perfectior in ratione animæ, quam vegetativa, quia et perfectius actuat corpus, et nobilioris operationis principium est: et non participat rationem animæ a vegetativa, nec per ordinem ad illam, sed potius supponit illam, ut minus perfectam, et quasi dispositionem et potentiam, comparatione ipsius: sicut numerus major supponit minorem, et figura quædam solet aliam supponere, et nihilominus in genere numeri, et figuræ inter se convenient. Itaque hac parte supposita, difficultas est de anima rationali. Multi enim censent, non esse univoce animam cum ceteris, quod potest modis oppositis cogitari, nimirum, vel quod anima prius dicatur de aliis duabus, quam de rationali, vel e contrario, quia prius de rationali, quam de ceteris.

2. *Prima opinio, seu modus explicandi hanc analogiam.* — *Primum ejus fundamentum ex locis Aristotelis.* — Prima ergo opinio erit, animam analogice dici de rationali anima comparatione aliarum. Nam licet anima rationalis, seu principium intelligendi in homine in genere entis et substantiae, sit nobilior ceteris animabus: ut auctores hujus sententiae supponunt, estque satis per se notum, evidenterque ex discursu hujus libri constabit: nihilominus aiunt, in ratione animæ minus proprie, et analogice esse animam. Ita sentiunt in libr. 2, de Anim., Averroes, text. 7, et ibi Themistius, ac Simplicius, text. 4 et 7, et Philonous. Quorum opinio probari potest ex Aristotele 2, de Anim., cap. 2, text. 21, dicente: *Videtur hoc animæ genus esse diversum, idque solum perinde, atque perpetuum ab eo, quod occidit, sejungi, separarique posse.* Ubi non de sola potentia intellectus, sed de ipsa anima intellectiva loquitur. Nam intellectus ipse nec univoce, nec analogice anima dici potest: cum ergo dicit esse alterius generis, indicat non esse animam univoce, nec ejusdem rationis cum aliis. Addi etiam potest, quod lib. 6,

Topicor., cap. 5, vitam inter æquivoca ponit, contra evidentem rationem philosophicam, ut infra ostendetur.

3. *Secundum fundamentum bipartitum.* — Ratio vero hujus opinionis videtur fuisse, quia anima intellectiva, aut non informat substantialiter corpus, aut si informat, longe aliter, quam ceteræ. Primo, quia non communicat materie totum suum esse eo modo quo aliæ formæ: quia ita illud communicat, vel materia, vel composito, ut sibi absolute retineat: nam ita informat, ut in suo esse subsistat, et sic non tantum est, quo aliud est, sed etiam quod est, tanquam in suo esse subsistens, quod aliæ animæ non habent: sed omnino sunt actus, quasi immersi materia, et non subsistunt, nec sunt simpliciter, quod est, sed quo aliud est. Secundo, quia in modo productionis suæ quedam analogia cernitur. Nam sola rationalis anima fit per creationem, aliæ per educationem. Unde aliæ non producuntur, sed comproducuntur: rationalis vero non solum per se producitur, sed etiam creator, qui est altior affectionis modus, et fortasse analogus, cum sit proprius Dei, cui nihil est univocum cum creaturis. Tertio ex modo operandi eadem inaequalitas cernitur: quia anima rationalis, ut talis est, operatur independenter ab organo corporeo, quod aliæ animæ non habent: ergo signum est, non ita proprie, et vere informare corpus, etiam ut rationalis est, ac subinde non esse tam proprie animam.

4. *Prædicta opinio multis ex capitibus damatur.* — Verumtamen hic modus dicendi, vel errorem in fide supponit, et in eo fundatur, et ideo erroneous est, vel certe si admittit veritatem fidei, docentis animam rationalem esse veram, ac propriam formam corporis, est illa opinio improbabilis in Philosophia, quia non consequenter loquitur, nec probabili ratione fundatur. Et nihilominus in Theologia censuram gravem meretur: quia valde probabiliter aliquid fidei contrarium ex illa inferri potest. Declaro breviter singula: quia si sententia illa supponit, principium intelligendi in nobis non esse veram, ac propriam formam corporis, consequenter quidem dicit, non esse univoce animam cum ceteris: imo dicere debet, potius æquivoce, quam analogice vocari animam, vel saltem non esse animam intrinsece, et formaliter, sed tantum per quamdam proportionalitatem, et metaphoram, valde extraneam: ut in c. 4, notatum est. Illud autem fundamentum hæreticum est, et

6. *Secunda opinio seu modus explicandi dictam analogiam.* — *Ejus primum motivum ac discursus pro illo.* — *Secundum motivum.* — Prius vero quam fundamentis dictæ sententiae satisfaciamus, alteram opinionem expendere necessarium est. Propter illas enim, et similes rationes, alii dixerunt, divisionem illam esse analogam, ita tamen, ut principalius proprius, ac per prius dicatur de anima rationali, quam de reliquis: ita docet Jandunus, l. 2, de Ani., quest. 3, cum Alexandro, l. de Sens. et sensib., in principio, et Alberto 2, de Anim., cap. 5,